

Vil du gerne pleje natur?

Og samtidig sikre at dine bøffer har haft et godt liv i naturen?

- Ja, så er det måske noget for dig at blive medlem af en naturplejeforening!

Græsningselskaber

- naturplejenetværk mellem naturglade bymennesker, landmænd og lodsejere med naturarealer

Udarbejdet af:
Natur & Landbrug

Naturkonsulenter fra Natur & Landbrug Aps. i samarbejde med Hjortespring Naturplejeforening, Slotsmosens Kogræsserselskab og Værløse Naturplejeforening - Koklapperne.

Billeder fra græsningselskabernes liv

Landmanden kommer med dyrene om foråret og henter dem igen efter græsnings-sæsonen for at køre dem til slagteren.

En af opgaverne er at slå græs under det elektriske hegn, enten med le eller, som her, med motorklipper.

Naturpleje består også i at grave den invasive art, kæmpe bjørneklo, op. Det er vigtigt at kunne kende den fra andre arter i folden.

Tilsyn med dyrene går på skift mellem medlemmerne. Det er afstressende at komme ud og få en snak med dyrene.

Græsningselskaberne byder på mange sociale oplevelser i løbet af sommeren.

Naturplejerne får solen til at summe over engen. Her ringler hjertegræs om kap med insekternes summen, og maj gøgeurten er tryllet op af jorden.

Der opleves og læres om græsning og natur på guidede ture.

Landmanden henter dyrene, når græsningsæsonen er slut, og kører dem til slagteren. Når kødet er færdigmodnet, henter foreningen det hos slagteren.

Folden overlades efter græsning til den øvrige natur og naturturister, her den butsnudede frø på vej i vinterhi i eller ved folden.

Svampefloret præger områderne om efteråret. Her omsættes en kokasse.

Græsningsselskaber med naturmæssig indsigt

De tre græsningsselskaber, Hjortespring Naturplejeforening, Værløse Naturplejeforening – Koklapperne samt Slotsmosens Kogræsserselskab, har deltaget i et fælles to-årigt demonstrations-projekt finansieret af Direktoratet for Fødevarerhverv. I projektet er planterne i foldene blevet registreret, og medlemmerne har fået en god snak om, hvad der er vigtigt at holde øje med. Der er arter, som ønskes fremmet, og andre arter, som ikke må tage overhånd. Det er medlemmerne nu i stand til at klare på egen hånd.

Dyrene rører næsten ikke de tuer af mosebunke, som ikke har været slået.

Nærbillede af græsset mosebunke efter slåning og afgræsning.

Der har været afholdt flere offentlige, guidede ture til foldene, hvor medlemmerne har lært om planterne og deres dynamik, og selv har fortalt om glæden ved at være med og om glæden ved at vide noget mere om naturen i de folde, der naturplejes.

Der har været praktiske forsøg i demofelter, som har givet medlemmerne en god indføring i, hvordan planterne og dyrene spiller sammen. Resultater fra demofelterne kan ses nedenfor og på www.natlan.dk.

Feltet, der blev slået, er markeret med rødt. De græssende dyr har holdt mosebunke i skak resten af sæsonen.

Naturpleje er sjovt, når man ved noget om, hvordan man fremmer en alsidig natur

Gang i mangfoldigheden, hvor problemarter dominerer

Arter som mosebunke, lysesiv, stor nælde og agertidsel kan forekomme meget dominerende på naturområder, som har været oplejet i nogle år. I sådanne situationer kalder vi dem problemarter. De er ikke bare et problem for dyrenes vækst, da dyrene ikke bryder sig om dem i så store mængder, men også et problem for de arter, vi gerne vil fremme.

Det er derfor vigtigt at få styr på problemarterne, da nye engarter først indfinder sig, når problemarternes dominans er brudt. Ved successivt at slå områder, domineret af lysesiv og mosebunke, midt på sommeren kan man ved den efterfølgende afgræsning hæmme disse arter og forbedre mulighederne for indvandring af nye engarter.

Etablering af nye arter

Det er vanskeligt for nye engblomster at etablere sig, når naturen i en årrække har været uplejet. Selv når der er naturplejet, kan det være vanskeligt for planterne at etablere sig, da dyrene også æder af de nye planter. Arter som lysesiv og agertidsel kan være et problem for andre engplanter, hvis de forekommer dominerende. Når de forekommer mere spredt, kan de dog hjælpe andre arter med etablering. De kan nemlig være ammeplanter: De nye planter spirer og etablerer sig i ly af dem, fordi dyrene ikke græsser så tæt her.

Liden skjaller har her etableret sig i ly af et skud af agertidsel. Den enårig art når her at sætte frø til næste års planter.

Lav ranunkel har her etableret sig og fået mulighed for at blomstre i en tue af lysesiv.

Når græsning udelades i en del af folden i et par måneder, kan man se mange af planterne blomstre.

Periodevis frahegning sikrer blomstring

Ved afgræsning græsser dyrene mange steder så tæt, at planterne ikke får mulighed for at blomstre, med mindre der er tale om planter som lav tidsel, der er tilpasset tæt afgræsning med blomster ved jordoverfalden.

Problemet med fred til at blomstre gælder især så længe, der kun er få arter af bred-bladede urter, da dyrene ofte går specifikt efter dem i deres menu.

Ved at hegne mindre områder fra i 1-2 måneder med et midlertidigt hegn - eller skifte mellem folde, kan engplanterne nå at blomstre. Og naturplejerne og andre kan nyde synet. Blomsterne er samtidig til gavn for insektlivet. Korrekt planlagt frahegning giver også mulighed for, at de arter, man gerne vil have til at brede sig, kan nå at sætte frø. Men dyrene skal have adgang til arealet igen inden sæsonens afslutning. Ellers kan mindre ønskede plantearter tage over.

Området har været afgræsset i en måned og herefter frahegnet i to måneder. Dyrene får her frisk græs til den sidste del af sæsonen, når de igen lukkes ind.

Området har haft græsningspause i to måneder midt på sommeren og herefter afgræsset resten af sæsonen. Dyrene har ved sæsonens afslutning græsset alt ned og fordelt frøene i folden.

Hvad er et græsningselskab?

Et græsningselskab er en gruppe mennesker, som er interesserede i naturpleje. De holder af kød til husholdningen, der som i gamle dage er skabt ved at fremme den biologisk mangfoldighed af oprindelige danske engblomster. De holder af samværet med hinanden, omkring en god sag og af kontakten med de græssende dyr. Mange græsningselskaber kalder sig for en naturplejeforening, for at markere at naturen er i centrum. Naturplejerne er ofte jordløse byboere.

Arealerne

Det areal, som byboere naturplejer, er som oftest et kommunalt naturområde, hvor kommunen har sørget for hegn, strøm- og vandforsyning.

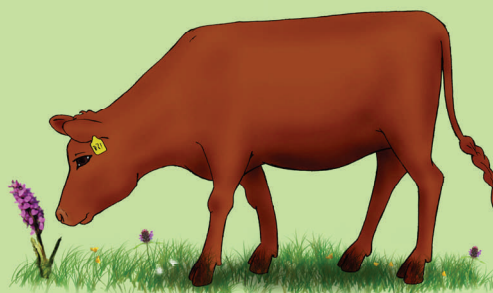
Foreningens dyr

Foreningen sætter unge kvier af kødkvæg og evt. får med lam på arealet om foråret. Dyrene tilhører landmanden på den gård, hvor de er født og opvokset. Foreningen er uden risiko, fordi landmanden ejer dyrene og har ansvaret for, at dyrene er forsikrede, og at de ved leveringen er sunde og med øremærker. Landmanden tager sig også af bogholderiet med dyrenes registreringer mv. Byboerne tager sig af det, de synes er sjovt: De passer dyrene, spiser dem og får solen til at summe over engen.

Pasning af dyrene

Foreningens medlemmer har på skift ansvaret for det daglige tilsyn med dyrene i sommersæsonen: At de har det godt, at der er strøm i hegnet, og at dyrene har adgang til vand. Dagens tilsynsførende skriver i logbogen om sine iagttagelser – også om naturen, så alle kan følge med i, om viben er kommet, og hvor mange harekillinger der er.

Dyrene har det godt i det fri, og børn og voksne elsker at passe dem hele sommeren. Foldene er ofte målet for familiens aftentur.

Naturen

Mængden af græssende dyr afpasses, så blomster, svampe, insekter og andre dyr kan lide at leve og formere sig på arealerne. Der udføres virkelig et godt stykke nyttigt arbejde for naturen – den bliver levende. Man er med til at gøre sit lokalområde smukt og høster taknemmelighed fra forbipasserende og lokale husejere.

Målet for naturplejen er en afgræsning, der resulterer i mange bredbladede urter, godt afstemt med finbladede græsarter. Når dyrene flyttes eller slagtes, skal vegetationen være kort uden at være en græsplæne.

Højdepunkter i foreningslivet

Naturplejearbejdet med dyr medfører at enhver forening har sine store dage. En stor dag kan være, når den første orkidé indfinder sig, den første dobbeltbekkasin høres, sjældne sommerfugle ankommer, salamandre yngler osv.

I løbet af sommeren arrangeres arbejdsdage, f.eks. når folden skal gøres klar til at modtage dyrene, græsset skal slås under det elektriske hegn, eller afgræsningen skal suppleres med slåning af visse plantearter, som dyrene går uden om, f.eks. masseforekomst af stor nælde, agertidsel, mosebunke og lysesiv. Disse dage opfattes også som gode sociale oplevelser.

Om efteråret henter landmanden dyrene for at køre dem til slagtning. Nogle medlemmer ønsker kød fra dyrene, andre ønsker blot at deltage i græsningsplejen. De medlemmer, der får kød, køber hver en ¼ kvie og/eller ½ lam.

Kødet er parteret i let brugbare stykker, der er lige til at putte i fryseren. Naturplejeforeningen har på forhånd aftalt den pris, som medlemmerne skal betale landmanden for kødet. Kødet er ikke billigere end i supermarkedet, men det smager bedre, end du tør forestille dig. Det varer for en normal familie til næste slagtesæson. Medlemmerne udveksler inspiration og opskrifter på de kødstykker, der ikke bare skal steges på panden. Det giver nye og varierede madvaner.

Alle kan være tilfredse

Alle er interesserede i at se dyr i landskabet, at dyrene har det godt, og at den biologiske mangfoldighed vokser. Landmanden får flere penge, naturplejeforeningens kød smager bedre, naturen får det bedre og kommunen lever op til naturkrav og konventioner på en god måde. Området bliver smukkere for lokalbefolkningen, og huspriserne stiger.

Vil du vide mere?

Du kan kontakte:

- **Natur & Landbrug's** naturkonsulenter www.natlan.dk
- **Hjortespring Naturplejeforening**, www.hjnaturl.dk
Kontaktperson Bjarne Rosendal, bjarne.rosendal@hjnaturl.dk
- **Værløse Naturplejeforening - Koklapperne**, www.koklapperne.dk
Kontaktperson Jane Lindum, lindum@post2.tele.dk
- **Slotsmosens Kogræsserselskab**
Kontaktperson, Bent Christiansen, kochristiansen@mail.tele.dk
- **Niels Poulsen**, Fanefjordsgade 149, 4792 Askeby.

Leverer dyr til Hjortespring Naturplejeforening og Værløse Naturplejeforening - Koklapperne.

- **Venslev Maskinstation** ved Heino Jørgensen, Kyndbyvej 56, Kyndby, 3630 Jægerspris.
Leverer dyr til Slotsmosens Kogræsserselskab

Andre links på Danmarks Naturfredningsforening, www.dn.dk/sw53830.asp

Tegning og layout: Stinne Larsen.

Fotos: Anna Bodil Hald, Bjarne Rosendal og Bent Christiansen. Udarbejdet med tilskud fra Direktoratet for FødevareErhverv og støttet med tilskud fra tips- og lottomidler til friluftslivet.